

В сучасних умовах існують певні проблеми формування та розвитку податкової культури. По-перше, у населення достатньо низький рівень переконання в необхідності сплати податків. По-друге, не достатній зворотній зв'язок між платником податків і державою. Державна фіскальна служба проводить активну роз'яснювальну роботу стосовно обов'язків платника податків, його відповідальності, але в той же час мало приділяє інформаційної та наглядової уваги витратам, які здійснюються за рахунок сплачених податків. Отже, необхідно підсилити контроль держави і громадськості за використанням бюджетних коштів з метою попередження неефективних витрат та розтрат. Наявним є слабкий «зворотній зв'язок» між платником податків і державою, що знижує ефективність впровадження податкової культури. Необхідно проводити активну роз'яснювальну роботу стосовно прав платника податків та виконання державою покладених на неї функцій відповідно до чинного законодавства.

Література:

1. Синчак В. П. Податкова культура як феномен працівників податкової служби / В. П. Синчак // Облік і фінанси. - 2013. - № 1. - С. 111-118.
2. Андрущенко В. Л. Умови та ідеали податкової культури / В. Л. Андрущенко // Професійна етика працівника державної податкової служби як складова етики державного службовця України : матер. наук.-практ. конф. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2006. – С. 13–17.
3. Василенко А.В. Формування податкової культури в Україні / А.В. Василенко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького університету. - 2011. - № 17/1. - С. 189-192.
4. Башинський І. А. Податкова культура: генезис та сталі погляди на зміст поняття / І.А. Башинський // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. - 2014. - № 1. - С. 7-14
5. Ручкіна В. М. Податкова культура в інституціональному аспекті розвитку податкової системи України / В. М. Ручкіна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2013. - № 1. - С. 197-205.

Микола Будякевич

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Герчаківський С. Д.

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Протягом віків митна система була і залишається одним з найсуттєвіших факторів державності і незалежності країни, яскравим свідомством владного і фінансового суверенітету. Професія митаря була престижною і високоприбутковою справою ще у доісторичні часи. Відомо, що одним з перших учнів і послідовників Ісуса Христа був митник Матвій, який до пізнання Бога збирав податки для імперського Риму, а познайомившись з Ісусом Христом, відмовився від свого багатства і пішов за сином Божим і завжди був біля нього.

Економічною основою зародження митних стосунків стало виробництво, що виникло з розвитком суспільних відносин – виготовлення продуктів праці з метою обміну. Разом з тим з'явилася і торгівля, причому не лише в середині громадських поселень (племен, штучних народностей) та на кордонах їх території, але й з далекими, заморськими землями. Внаслідок цього, виникає окремий клас населення, який займається вже не виробництвом, а тільки обміном продуктів – клас купців. Під політичними умовами виникнення митної справи розглядаємо поділ суспільства на класи і виникнення держави. З появою міст виникає і необхідність політичного устрою, на утримання якого справляються різноманітні податки і збори, в тому числі з торгівлі та переміщення товарів.

Історично склалось так, що мито – це одна з ранніх форм оподаткування, а можливо одна з найперших. Митне оподаткування є частиною загальнодержавної системи оподаткування. Воно – невід'ємна складова зовнішньоторговельної та фіскальної політики будь-якої країни

світу. Уже при перших обмінних операціях існували митні збори. Мито виникло пізніше, внаслідок зборів, якими феодали обкладали торговців, які проїздили через їхні землі – справлялось за користування шляхами, мостами, переправами тощо. Вперше на території України митні порядки існували в містах Причорномор'я (Античний період), а також вони згадуються у перших міжнародних угодах, зокрема в договорах Київської Русі з Візантією.

Перші відомості про світові зовнішньоторговельні зв'язки було виявлено в пам'ятках шостої династії стародавнього Єгипту (третього сторіччя до нашої ери), коли єгиптяни торгували з фінікійськими купцями й мешканцями басейну Червоного моря. Рух купецьких караванів далеко не був безпечним, згадані пам'ятки свідчать про грабування обозів та скарги купців. Утримання вартісної сторожі було обтяжливим для купців і не завжди ефективним, тому на зміну витратам на охорону купецьких валок з'явилися спеціальні податки - прообраз майбутніх митних зборів.

Незаперечний історичний факт: вже в 911 році в торговому договорі Київської Русі князя Олега з Візантійським імператором обумовлювалися питання мита й митних стосунків між двома країнами. Цікавим є те, що за Русі існувало і право безмитної торгівлі. "...Нехай, - говориться у договорі про руських купців, - входять до міста... і торгують скільки їм треба, не сплячучи ніяких зборів." Це говорить про те, що в Київській Русі, вже тоді, існувала повноцінна система оподаткування, яка передбачала справляння наступних податків: „мит” – стягувався за перевіз товарів через територію держави; „перевіз” – стягувався за перевіз товарів через річку; „гостинне” мито – за право мати склади; „торгове” мито – за право влаштувати ринки; мита „вага” і „міра” встановлювалися відповідно за зважування і вимірювання товарів, що в ті часи було досить складною справою; судове мито „віра” стягувалося за вбивство; „продаж” – штраф за інші злочини. Судові мита становили як правило від 5 до 80 гривень [1, 113].

У 1288 році був виданий Острогомський митний статут, у якому мова йшла про купців з різних країн: Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Отже, українські митники керувалися у своїй роботі європейськими митними статутами, діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами. На підступах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будувалися застави-фортеці, де вповноважені князем збирачі збирали мито за перевезення товарів та прогін худоби. На захист державних кордонів, як згадують народні билини, залучалися славетні Добриня Никитич, Ілля Муромець, Олекса Попович. Досить складний порядок митних стосунків існував в Україні і за Литовсько-польської держави. Була встановлена чітка система митних зборів за ввіз та вивіз різноманітних товарів. Пограничне мито (його називали цлом) стягувалось митниками, які працювали у митницях (тоді вони називалися митними коморами).

Починаючи від Богдана Хмельницького, Державний скарб (так іменувалась тоді фінансово-банківська і митна служба України) збирав пограничне мито: евеку (вивізне) і інфуку (ввізне) мито. Вже тоді українські митники відзначалися високими професійними якостями, освіченістю, знанням іноземних мов. В універсалі гетьмана Богдана Хмельницького, датованому 1654 році, встановлювалися митні платежі за товари, що ввозилися на територію Української держави. Як свідчив архідиякон Павло Алепський у своїх записках про подорож до України у 1654 і 1656 роках, митні збори на кордонах щороку приносили у державну скарбницю 100 000 червоних золотих.

9 січня 1918 року Центральна Рада Української Народної Республіки прийняла IV Універсал, яким проголосила Україну "самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу". IV Універсал визначав основні засади самовизначення, державного ладу і перспективи державотворення в Україні, в тому числі, в економічній, торговельній і податковій сфері. "Однині Народна Українська Республіка, - зазначалось в Універсалі, - бере в свої руки найважливіші галузі торгівлі і всі доходи з неї повертатиме на користь народу. Торг товарами, які будуть привозитись з-за кордону і вивозитись за кордон, буде вести сама держава наша".

Окреслюючи історичний шлях українських митників, необхідно відзначити позитивний досвід і професійну майстерність, яких вони набули протягом останніх десятиріч в умовах колишнього Союзу РСР. Працюючи в досить складній соціально-економічній обстановці, переважна більшість наших колег самовіддано служили народові, подавали приклад виконання громадського обов'язку. Хоча і це треба підкреслити з усією категоричністю - нечисленні митниці, що діяли в Україні, були абсолютно безправними. В республіці не було жодних керівних або навіть координуючих структур, які б займалися митною справою. Всі питання - від асигнувань на інфраструктуру до видачі інспекторові форменого кашкета - вирішувались у центрі. Організація митної служби в незалежній демократичній Українській державі розпочалася з Законів України "Про митну справу в Україні" (прийнятий 25 червня 1991 року), „Про Єдиний митний тариф” та Митний кодекс (введені в дію протягом 1991-1992 років) [2].

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку митної справи найбільш прийнятним для України є використання досвіду країн центральної та східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС. Він передбачає дотримання низьких тарифних ставок на переважну більшість товарних позицій, особливо на товари з низьким ступенем обробки. Особливий захист потрібно приділяти продукції сільського господарства та окремим галузям машинобудування. Паралельно слід впроваджувати ефективну систему аналізу ризиків для запобігання митним правопорушенням. Корисним також стало б скорочення товарної номенклатури за прикладом Японії, Китаю чи США, що зробило б її більш прозорою і, як наслідок, зменшило зловживання з декларування товарів не за своїм кодом.

Література:

1. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 696 с.
2. Мартинюк В.П., Баділь Б.Б. Податкова система: навчальний посібник. Тернопіль: Воля. – 2006. – 252 с.

Лілія Бурлак

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Годованець О.В.

АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Успішність переходу економіки і суспільства до сталого розвитку виступає пріоритетом світового розвитку і в значній мірі визначається якістю побудови податкової системи держави, і ефективністю податкового адміністрування в країні [1]. З наукової точки зору, держава як об'єкт управління нічим не відрізняється в цій якості від приватної корпорації. Якщо правильно обрані цілі, відомі наявні кошти і ресурси, то залишається лише навчитися ефективно застосовувати ці кошти і ресурси.

Основним фінансовим ресурсом держави виступають податки, тому ефективне управління податками можна вважати основою державного управління взагалі. Перехід до ринкових відносин та апробація декількох конструкцій податкової системи зумовили побудову сучасної системи адміністрування податків в Україні. що було неминучим з погляду бажання інтегруватись до світового економічного простору.

Намагання побудувати ефективну систему управління податковими відносинами, з одного боку, та усунути прогалини у адмініструванні податків і ліквідувати можливості окремих платників податків зловживати у податковій сфері, з другого боку, зумовило появу електронного адміністрування податку на додану вартість і реалізації пального на території України. Такому рівню оподаткування сприяли розвиток інформаційних технологій та широке застосування мережі Інтернет у світі, за допомогою таких елементів створено принципово нове середовище для здійснення підприємницької діяльності [2, с. 378].